

Jacek Tkaczyk*

Ratownicze badania archeologiczne w Teatrze Starym w Lublinie. Nowe spojrzenie na układ działek lokacyjnych i ich przekształcenia

Abstract

Tkaczyk J. 2014. Rescue excavations in the Old Theatre in Lublin. New look on the system of location plots and their transformation. *Raport 9*, 409-416

Rescue excavations performed in the Old Theatre in Lublin provided archaeological data to set the boundaries of three location plots and get to know the type of their front construction. They were examined in a broader context, presenting diagrams of transformations of plots system within the whole building quarter. Archaeological verification covered urban determinations for Block IX, noticing the compliance in the metric analysis, while indicating different system of non-market plots.

Keywords: Lublin, the Old Town, location plots, Wattle and daub construction, tenement house, spatial transformation

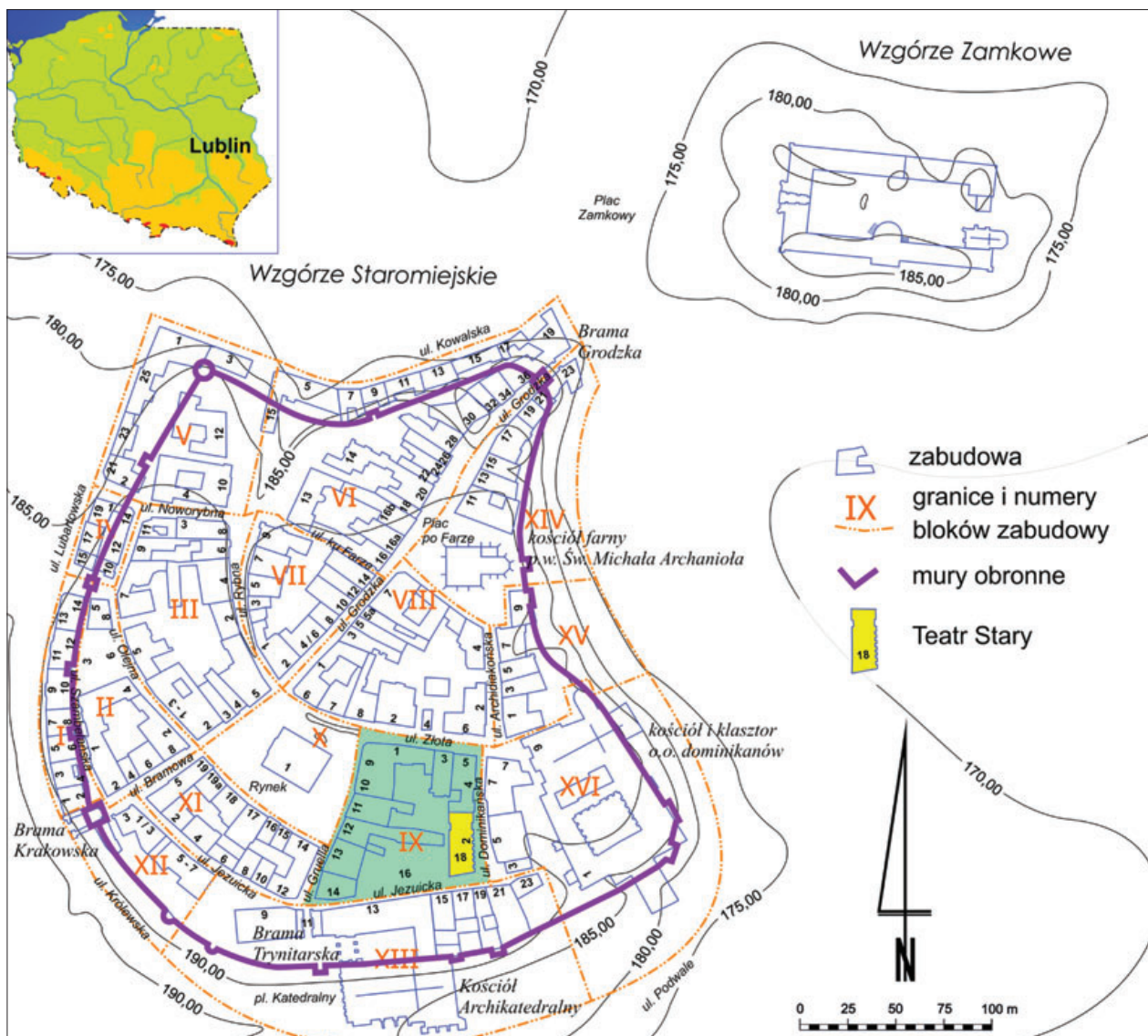
Teatr Stary położony jest przy ulicy Jezuickiej 18 w obrębie lubelskiego Starego Miasta, na tyłach przyrynkowego bloku zabudowy. Zajmuje on działkę narożną przy skrzyżowaniu ulic Jezuickiej i Dominikańskiej (Ryc. 1). Ta część aglomeracji została rozmiarzona w 1317 roku podczas drugiej lokacji Lublina na prawie magdeburskim (Rozwałka *et al.* 2006, 153). Wzgórze Staromiejskie było zagospodarowane także we wcześniejszych stuleciach oraz w okresie plemiennym. Mając na uwadze wielowiekową tradycję osadniczą, interesujący staje się proces formowania średniowiecznego miasta oraz jego późniejsze przekształcenia przestrzenne.

Głównym celem niniejszego artykułu, w odniesieniu do odkryć pod Teatrem Starym, jest wskazanie ważnej roli archeologii w badaniach nad kształtowaniem przestrzeni miejskiej. Nowe spojrzenie na tę problematykę polega na weryfikacji dotychczasowych ustaleń urbanistycznych w oparciu o źródła archeologiczne. Ma to szczególne znaczenie dla ośrodków, o których przekazy pisane oraz źródła ikonograficzne są niezadowolające lub nie istnieją. Lublin należy zaliczyć do takiej grupy aglomeracji, w których odkrycia archeologiczne mogą wnieść istotne dane oraz stanowić cenne źródło informacji niezbędnych w badaniach nad średniowiecznym porządkiem przestrzennym.

Począwszy od lat 80. XX wieku w Teatrze Starym prowadzono rozpoznanie archeologiczne podczas różnych akcji remontowych. Wykopy sondażowe zakładano zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz gmachu. Lokalizowano je przeważnie przy fundamentach, które następnie wzmocniano w ramach prac budowlanych. Dopiero w 2007 roku Teatr Stary został objęty programem rewitalizacji, który polegał nie tylko na przywróceniu zabytkowi dawnej świetności, ale również na wybudowaniu dwóch poziomów podziemnych. Nowe kondygnacje pod gmachem, przeznaczone m.in. na zaplecze magazynowe, zwiększały jego funkcjonalność. Było to niezbędne, aby spełniał on współczesne standardy budynku z salą widowiskową. Realizacja prac ziemnych na tak dużą skalę, stwarzała niepowtarzalną szansę dla archeologii miejskiej. Istniała perspektywa poznania układów stratygraficznych, formowanych od średniowiecza do XIX wieku. Gmach zabytkowego teatru przez prawie dwa stulecia osłaniał je przed zniszczeniem, dzięki czemu przetrwały do współczesnych czasów.

Ratownicze badania archeologiczne w Teatrze Starym zostały przeprowadzone w latach 2007-2010 przez firmę *Archee* z Lublina. W sumie rozpoznaniem objęto powierzchnię 5 arów, co na tle dotychczasowych badań archeologicznych lubelskiego Starego Miasta

* Archee – Badania i Nadzory Archeologiczne, ul. Królewska 6/6, 20-109 Lublin, e-mail: jacek.tkaczyk@op.pl

jest największą płaszczyzną przebadaną wykopaliskowo (Tkaczyk *et al.* 2011). Prace eksploracyjne realizowano równoległe z robotami remontowo-budowlanymi, które odpowiednio zabezpieczały i wzmacniały konstrukcję budynku.

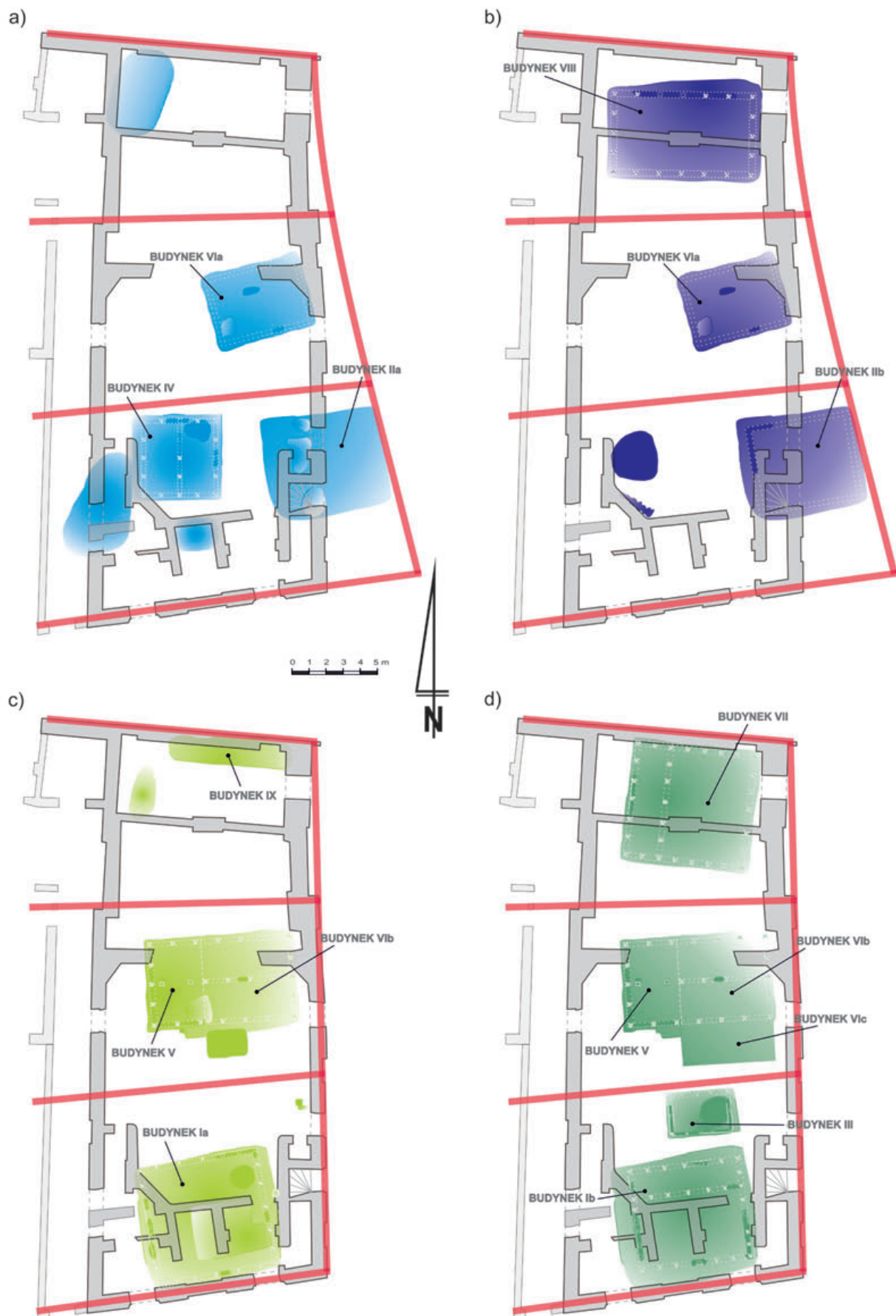
Wynikiem ratowniczych badań było zarejestrowanie złożonych sekwencji stratygraficznych, w których zaobserwowano relacje murów oraz 52 obiektów archeologicznych koncentrujących się w trzech strefach. Do najcenniejszych odkryć należą pozostałości spalonej późnośredniowiecznej zabudowy, której towarzyszyły jamy gospodarcze. W sumie zidentyfikowano fragmenty szesnastu budynków drewnianych, a dokładniej ich części podziemnych pełniących funkcję piwnic. Poszczególne budynki drewniane i murowane zostały szczegółowo opisane i opublikowane (Tkaczyk 2012). Wypreparowane elementy drewnianych konstrukcji ścian, składające się z pionowych słupów zaczepowanych na poziomych belkach podwalinowych, pozwalają wnioskować o powszechnym zastosowaniu techniki

Ryc. 1. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Lokalizacja przyrynkowego bloku zabudowy oraz Teatru Starego. Reprodukacja (Rozwałka *et al.* 2006, ryc. 1) ze zmianami autora

Fig. 1. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. The location of block IX and the Old Theatre. Reproduction (Rozwałka *et al.* 2006, fig. 1) changed by the author

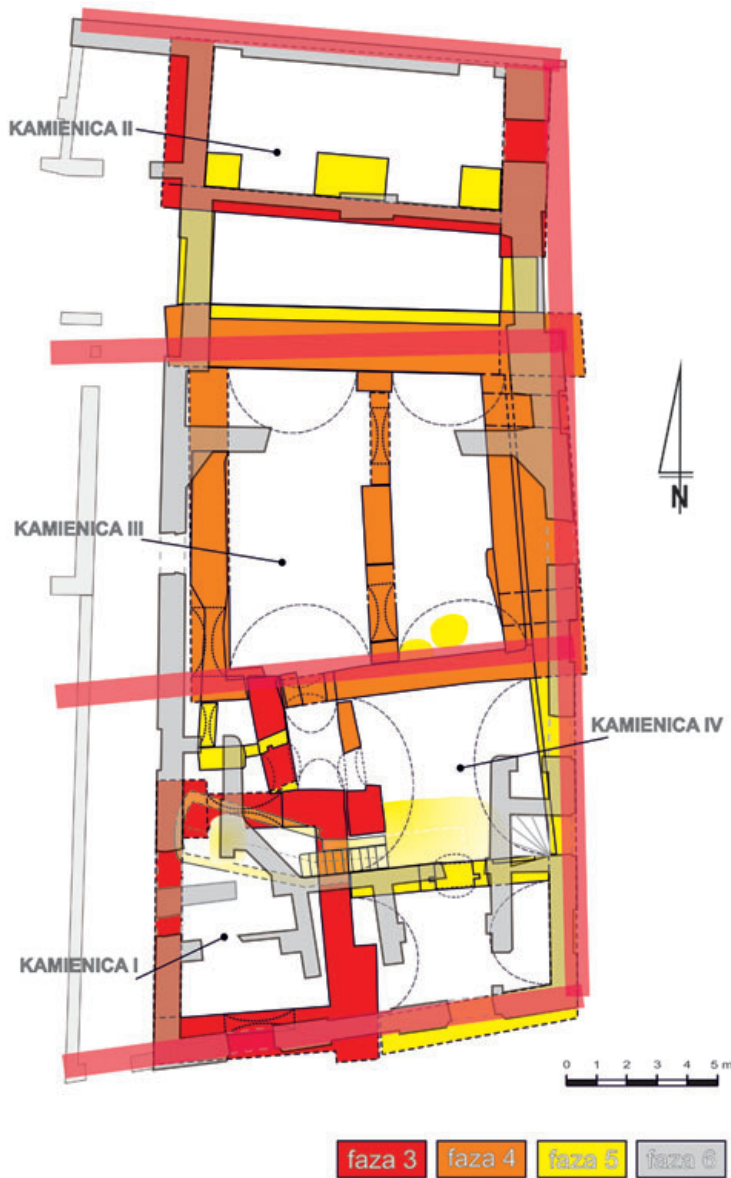
szkieletowej w budownictwie miejskim. W skali Lublina to pierwsze takie odkrycia, które wpisują go w krąg wpływów zachodnioeuropejskich. Lica ścian piwnic tworzyły poziome deski przymocowane do słupów. W dwóch takich założeniach ściany dodatkowo obłożono grubą warstwą gliny z sieczką, co wskazuje na zastosowanie konstrukcji szachulcowej. Analogiczne rozwiązania konstrukcyjne mogły mieć partie nadziemne, co potwierdzały warstwy destrukcyjne zawierające pokłady polepy ze śladami zwęglonych desek i słupów.

Pozostałości architektury drewnianej zostały „poprzecinane” przez wkopy fundamentowe budynków murowanych. Stwierdzono obecność czterech kamienic oraz piwnic o sklepieniach kolebkowych. Powstały one

Ryc. 2. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Rozmieszczenie zabudowy drewnianej oraz jam gospodarczych odkrytych na działkach lokacyjnych przy ul. Jezuickiej 18: a – faza 1a, b – faza 1b, c – faza 2a, d – faza 2b (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 2. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Layout of wooden buildings and utility pits discovered on location plots at 18 Jezuicka St. a – phase 1a, b – phase 1b, c – phase 2a, d – phase 2b (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Ryc. 3. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Usytuowanie konstrukcji murowanych w fazach 3-6 w kontekście podziałów lokacyjnych przy ul. Jezuickiej 18 (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 3. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Location of brick structures in phases 3-6 in the context of location divisions at 18 Jezuicka St. (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

z granicami parcel lokacyjnych. Budynki wznoszono w pierzei zachodniej obecnej ulicy Dominikańskiej, a na ich tyłach organizowano zaplecza gospodarcze.

W fazach 1a i 1b linia zabudowy miała łukowaty zarys, odzwierciedlając zarazem pierwotną krzywiznę traktu miejskiego (Ryc. 2: a, b). Zapewne w XV wieku dokonano jego regulacji, polegającej na rozszerzeniu południowego odcinka. Droga przybrała układ zbliżony do prostoliniowego, czytelny we współczesnym planie ulicy Dominikańskiej. Konsekwencją tych przekształceń było przesunięcie jej zachodniej pierzei w głąb parcel lokacyjnych. Przemiany te zostały skorelowane z fazą 2a, w której kolejna powstająca zabudowa działki narożnej zajmowała nowe miejsce (Ryc. 2: c). Zapewne miało to związek z poprawą komunikacji na drodze prowadzącej z północnej części miasta do Furty Gnojnjej znajdującej się w południowym odcinku muru obronnego.

Wraz z powstaniem zabudowy murowanej w XVI wieku granice działek lokacyjnych nie uległy zmianie. Zostały utrwalone przez kamienice, których fundamenty bocznych ścian powtarzały ich układ. Wznoszono je w fazach 3. i 4. (Ryc. 3). Znaczące zmiany wprowadzono w kolejnej, 5. fazie. Nastąpiła wówczas reorientacja dwóch południowych działek lokacyjnych, odkrytych pod Teatrem Starym. Mogło to być następstwem ich wcześniejszego scalenia, a następnie wtórnego podziału w układzie północ-południe. Świadectwem tych przekształceń było zespolenie kamienic oraz połączenie ich piwnic, datowane na koniec XVI lub XVII stulecie. Główne wejście do kondygnacji podziemnej usytuowano od strony zachodniej, gdzie przy nowej granicy rozpościerało się wąskie podwórko.

Działka lokacyjna wyróżniona w północnej części Teatru Starego mogła zachować swój kształt i odrębność względem sąsiednich, aż do początku XIX wieku. Skąpe przekazy pisane dotyczące przyrynkowego bloku zabudowy staromiejskiej zawierają przesłanki przemawiające za połączeniem jej z parcelą adresowaną na Rynek 11. Prawdopodobnie w XVI wieku obie działki należały do jednego właściciela. Ten stan utrzymał się aż do 1820 lub 1822 roku, kiedy to jej część od strony ulicy Dominikańskiej została odsprzedana i scalona z działką Jezuicka 18. Na tych dwóch połączonych parcelach wzniesiono gmach Teatru.

na przestrzeni XVI i XVII wieku, zastępując nietrwałą zabudowę drewnianą. W XVIII stuleciu kamienice popadły w ruinę, a ich piwnice zasypano. Fundamenty tych budowli zostały ponownie wykorzystane podczas wznoszenia gmachu Teatru, co zapewne zmniejszyło koszt inwestycji oraz skracало czas jej realizacji. Należy mieć na uwadze to, że na tym terenie naturalne podłoże lessowe stanowiące stabilne oparcie dla fundamentów znajduje się na znacznej głębokości, sięgającej od 4 do 6 m. Te wartości odpowiadają miąższości nawarstwień kulturowych, a także wysokości piwnic i obiektów archeologicznych.

Analiza rozmieszczenia późnośredniowiecznych budynków drewnianych oraz jam gospodarczych odkrytych pod Teatrem Starym, umożliwiła wskazanie trzech stref ich koncentracji. Rozdzielały je pasy terenu wolnego od podobnej zabudowy. Układały się one po linii wschód-zachód, poprzecznie do badanej działki. Te podziały były utrzymane przez dwie najstarsze wyróżnione fazy datowane na XIV-XV wiek. Należy je wiązać

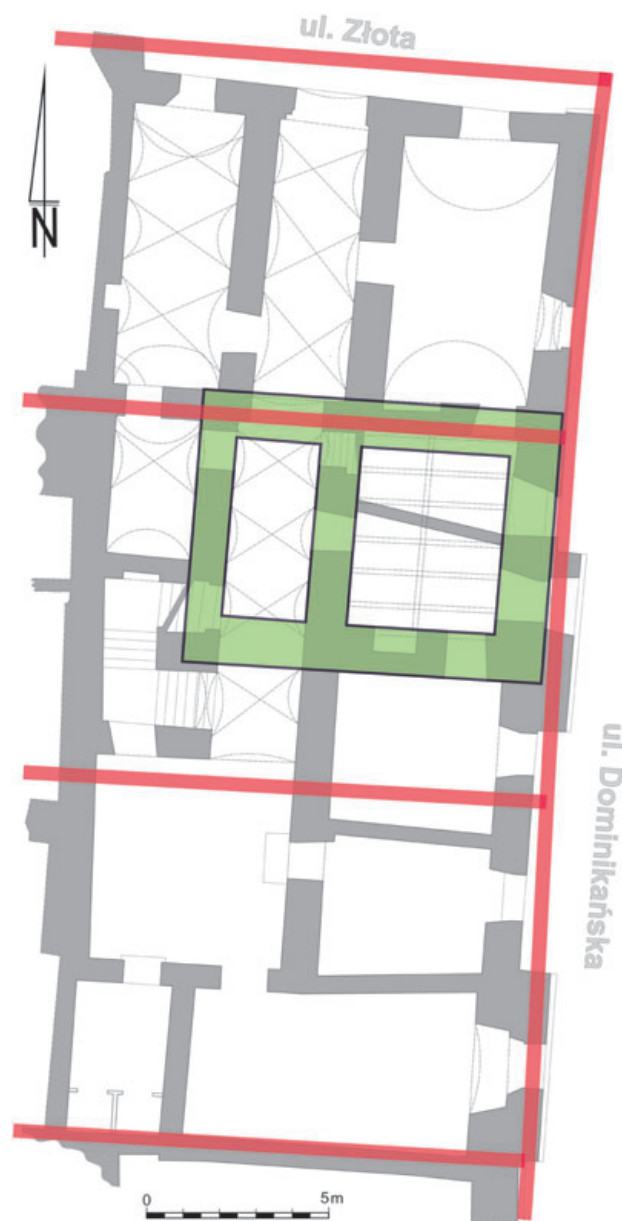
Ryc. 4. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Budynek murowany z najstarszej fazy przekształceń (za Stankiewicz, Janus 2012) na planie fundamentów kamienicy przy ul. Złotej 5 z naniesionymi granicami działek lokacyjnych (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 4. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Bricked building from the oldest phase of transformations (after Stankiewicz, Janus 2012) on the map of tenement house foundations at 5 Złota St. with incorporated boundaries of location plots (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Na przyległej od północy sąsiedniej działce Złota 5, rozpoznanie archeologiczne i architektoniczne dostarczyło kolejnych przesłanek dotyczących dawnego układu przestrzennego. W korytarzu sieni kamienicy odkryto fragment muru z kamienia wapiennego, którego układ nie wpisywał się w plan założenia, wskazując tym samym na jego wcześniejszą proveniencję (Tkaczyk 2009, 5). Program badań architektonicznych wykonanych dla kamienicy umożliwił powiązanie odsłoniętego muru z budynkiem pierwszej fazy przekształceń, z domem dwuizbowym, zwróconym szczytem do ulicy Dominikańskiej (Stankiewicz, Janus 2012, 57). Rozpatrując usytuowanie wskazanej budowli kamiennej, można sądzić, że wzniesiono ją na jednej z trzech działek, których krótsze boki były skierowane w stronę wschodnią (Ryc. 4). Odnosząc się do analogicznych układów najstarszych podziałów przestrzennych odkrytych pod Teatrem Starym, należy doszukiwać się ich wspólnej genezy związanej z lokacyjnym wytyczaniem miasta.

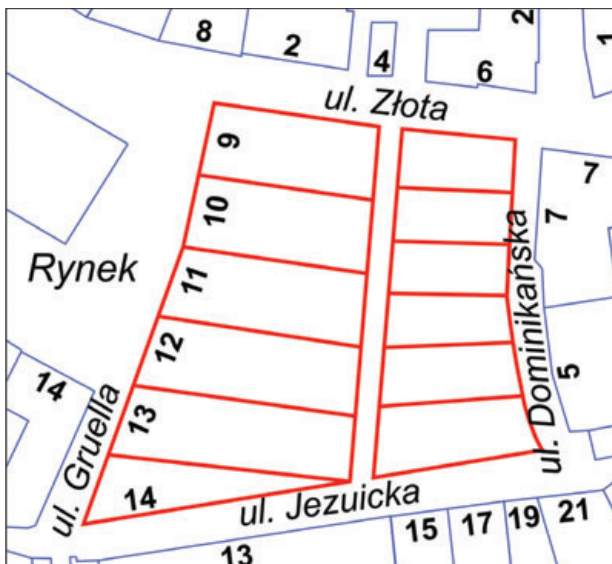
Analiza metrologiczna układu urbanistycznego średniowiecznego Lublina wykazała zastosowanie w drugim etapie jego rozmierzenia miary w łokciach o wartości 0,576 m i stopie 0,288 m (Rozwałka *et al.* 2006, 157). Ustalono, że do rozmierzania przestrzeni miejskiej posłużył sznur 75-łokciowy (10 prętów). Modelowa wielkość działki przyrynkowej miała mieć szerokość 25 łokci (3,33 pręta) oraz długość 60 łokci (8 prętów). Parcele oddalone od rynku były mniejsze, o szerokości 18,75 łokcia (2,5 pręta) i długości 52,5 łokcia (7 prętów). Szerokości ulic były zróżnicowane, główne ciągi komunikacyjne miały około 3 prętów, a podrzędne lub gospodarcze przejścia wewnątrz bloków – 1 pręt (Rozwałka *et al.* 2006, 157-158).

Odkryte pod Teatrem Starym podziały pozwoliły ustalić średnią szerokość parceli lokacyjnej wynoszącą około 18 łokci. Analogiczne wielkości działek lokacyjnych wpisują się w najstarszą fazę wyznaczoną dla nieruchomości Złota 5. Miały one układ prostokątny do ulicy Dominikańskiej. Porównując tę wielkość z parametrami działek modelowych można stwierdzić, że była zbliżona do szerokości typowej parceli pozarynkowej.

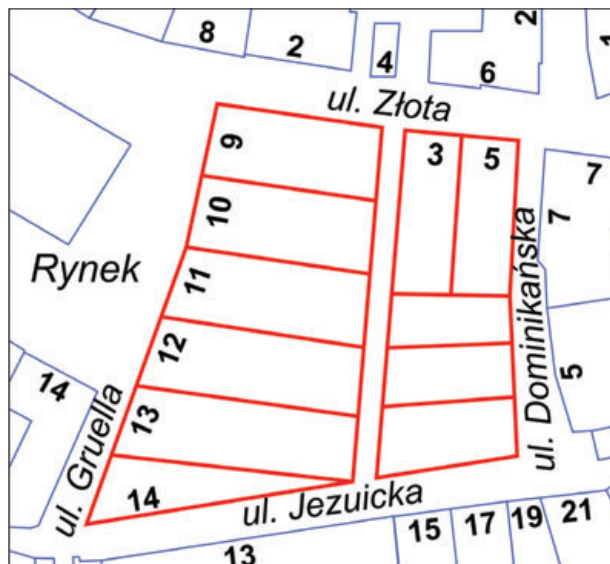
Podjmując próbę odtworzenia rozplanowania działek w obrębie bloku zabudowy, przygotowano schematy ich układów. Obrazują one lokacyjne podziały oraz późniejsze przekształcenia przestrzenne. Zawarto w nich dane pozyskane w trakcie ratowniczych badań archeologicznych. Zamieszczono również uśrednione wartości działek lokacyjnych, których granice zostały utrwalone w zabudowie murowanej zachowanej do dzisiaj. Wymiary parcel ulegały modyfikacjom wskutek licznych reorganizacji spowodowanych pożarami lub zastępowaniem pierwotnej zabudowy drewnianej murowanymi konstrukcjami. Jedne ulegały rozszerzeniu kosztem pomniejszenia sąsiednich. Skupianie w jednych rękach dwóch lub więcej parcel skutkowało niekiedy ich scaleniem lub też podziałem w inny sposób, dostosowanym do potrzeb właściciela lub według obowiązującego planu regulacyjnego.

Najstarsza możliwa do uchwycenia parcelacja w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy związana

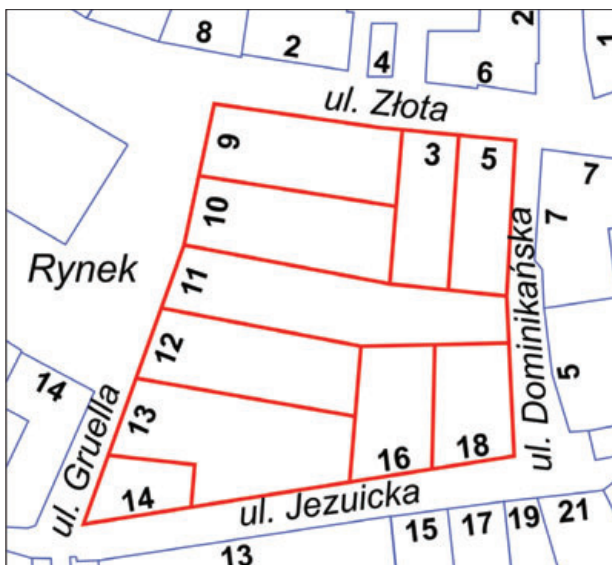
Ryc. 5. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Schemat przestrzenny układu działek lokacyjnych po 1317 roku w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 5. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Spatial diagram concerning location plots layout after 1317 within block IX of the development (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

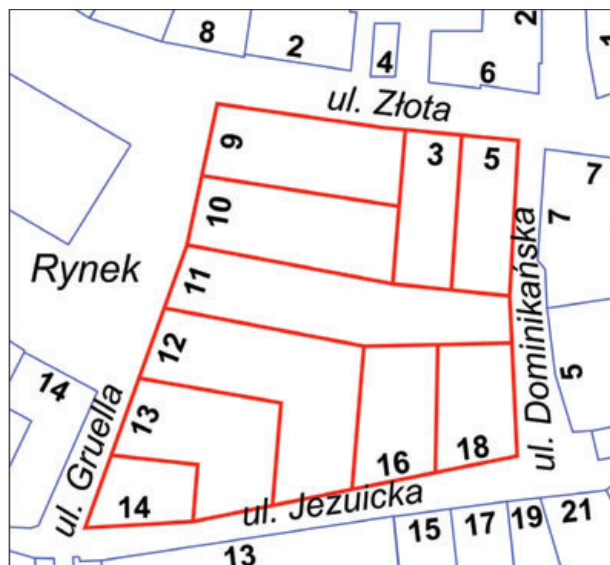
Ryc. 6. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Schemat przestrzenny układu działek w XV wieku w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 6. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Spatial diagram concerning plots layout in the 15th century within block IX of the development (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Ryc. 7. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Schemat przestrzenny układu działek w XVI-XVII wieku w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 7. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Spatial diagram concerning plots layout in the 16th-17th century within block IX of the development (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

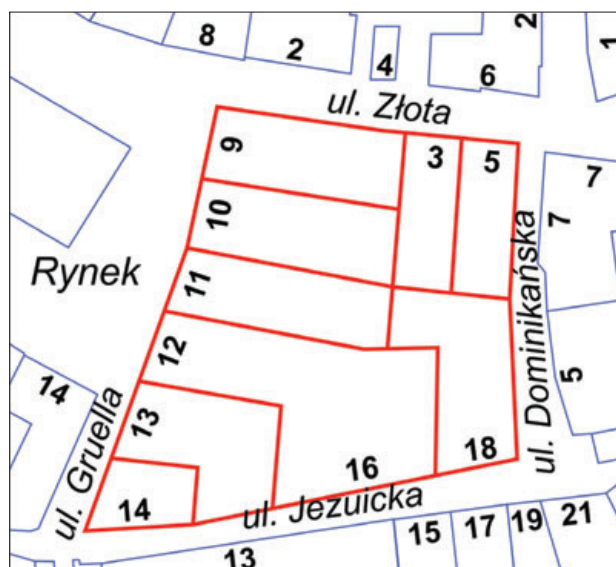

Ryc. 8. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Schemat przestrzenny układu działek przed wybudowaniem Teatru w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 8. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Spatial diagram concerning plots layout before construction of the Theatre within block IX of the development (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

jest z drugim etapem rozmierzenia miasta, wykonanym po 1317 roku (Ryc. 5). W pierzei rynkowej wytyczono sześć działek o szerokości 25 łokci. We wschodniej części kwartału zabudowy rozmierzono sześć mniejszych parcel pozarynkowych. Wszystkie nieruchomości miały układ zgodny z osią wschód-zachód. Na ich tyłach pozostawiono wąski przejazd – uliczkę poprzeczną wewnątrz

bloku, wzdłuż której przebiegała zapewne linia siatki mierniczej (Rozwałka *et al.* 2006, il. 42). Od niej wytyczano szerokości działek pozarynkowych mierzących 2,5 pręta. Ulegały one zwężeniu ku wschodowi, zgodnie z kształtem bloku zabudowy. Możliwe, że ta część Starego Miasta ma wcześniejszą metrykę, a wytyczenie działek było późniejszym zabiegiem dostosowanym

Ryc. 9. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Schemat przestrzenny układu działek po wybudowaniu Teatru w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy (rys. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

Fig. 9. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Spatial diagram concerning plots layout after construction of the Theatre within block IX of the development (Fig. D. Bednarski, J. Tkaczyk)

do istniejących warunków. Bliskość terenu zajmowanego przez kościół i klasztor oo. Dominikanów z pewnością determinował układ sąsiednich ulic oraz wpływał na kształt kwartału zabudowy. Z pewnością to zagadnienie wymaga dodatkowych badań oraz analiz przestrzennych.

Prawdopodobnie w XV wieku dokonano regulacji ulicy Dominikańskiej, rozszerzając jej południowy odcinek kosztem skrócenia przyległych parcel (Ryc. 6). W tym stuleciu musiała nastąpić również reorientacja działek w północno-wschodniej części staromiejskiego bloku zabudowy. W miejscu trzech działek lokacyjnych powstały dwie, zwrócone frontem do ulicy Złotej. Ich układ w takiej formie znany jest już w XVI wieku i przetrwał do czasów współczesnych. Pomiędzy działkami Złota 3 i 5 wzniesiono mur graniczny z kamienia wapiennego (Tkaczyk 2014, 6-7).

Kolejny etap przekształceń przestrzennych przyrynkowego bloku zabudowy, datowany szeroko na XVI-XVII wiek, związany był z reorientacją działek w części południowo-wschodniej (Ryc. 7). Zmiany te odzwierciedlał układ murów kamienic pod Teatrem Starym, które zostały scalone w jedno założenie. Zapewne nastąpiło to po likwidacji uliczki poprzecznej, którą przyłączono w północnej części do tyłów parcel przyrynkowych, a w południowej do dwóch działek prostokątnych do ulicy Dominikańskiej.

Zmiany układu granic wewnątrz bloku zamieszczone na schemacie odnoszącym się do XVIII stulecia

Ryc. 10. Lublin, Stare Miasto, woj. lubelskie. Wycinek planu z 1870 roku autorstwa Ceglińskiego z obszarem przyrynkowego bloku zabudowy (oprac. D. Bednarski)

Fig. 10. Lublin, the Old Town, the Lublin Voivodeship. Excerpt from the plan of 1870 by Cegliński with the area of block IX of the development (by D. Bednarski)

zostały oparte o dane kartograficzne (Ryc. 8). Na planie Łęckiego z 1783 roku przedstawiono działki Rynek 12 i 13 z załamany tylnymi częściami, przylegającymi do ulicy Jezuickiej (Mappa 1783). Parcele Jezuicka 16 i 18 wyrysowano znacznie dłuższe niż na prezentowanym schemacie. Ich północne granice były styczne z nieruchomościami Złota 3 i 5. Pominięcie wąskiej działki lokacyjnej znajdującej się pomiędzy wspomnianymi działkami należy uznać za nadmierne uproszczenie kartografa lub błąd kopisty.

Budowę Teatru Starego poprzedzono połączeniem dwóch działek, tylnej części Rynek 11 oraz Jezuickiej 18, która w tym czasie była niezabudowanym placem (Ryc. 9). Scaleniu uległy również własności Rynek 12 oraz Jezuicka 16. Ten stan dobrze ilustruje historyczny plan Lublina autorstwa Ceglińskiego z 1870 roku (Plan Goroda Lublina 1870; Ryc. 10).

Uzyskane wyniki ratowniczych badań archeologicznych w Teatrze Starym wnoszą wiele informacji o zagospodarowaniu działek lokacyjnych oraz rozwoju ich zabudowy, w okresie od średniowiecza do XIX wieku. Przyszłe akcje badawcze realizowane w obrębie przyrynkowego bloku zabudowy umożliwią doprecyzowanie poczynionych ustaleń przestrzennych. Weryfikowanie założeń urbanistycznych historycznych miast poprzez badania archeologiczne powinno stanowić stały element programów badawczych. Istnieje duży potencjał infor-

macyjny tkwiący w analizie kontekstu i rozplanowania obiektów archeologicznych oraz reliktyw zabudowy drewnianej i murowanej w przestrzeni miejskiej. Pełne wykorzystanie źródeł archeologicznych, a także historycznych oraz ikonograficznych umożliwi poznanie procesów kształtujących obszar aglomeracji, szczególnie w jej początkowym okresie, zatartym przez późniejsze przekształcenia.

■ PODSUMOWANIE

Badania ratownicze w Teatrze Starym w Lublinie obejmowały powierzchnię 5 arów, odsłaniając obiekty archeologiczne oraz konstrukcje murowane. Stwierdzono obecność późnośredniowiecznych piwnic 16 budynków szachulcowych, zgrupowanych w trzech strefach. Pomiędzy nimi rozpościerały się pasy rozdziałów wolnych od zabudowy. Uznano je za granice trzech działek lokacyjnych o dłuższych bokach

ukierunkowanych wschód-zachód. Rozmierzone je po 1317 roku, wytyczając sześć działek wzdłuż pierzei ulicy Dominikańskiej. Analiza rozmieszczenia zabudowy frontowej przyczyniła się do wskazania XV-wiecznej regulacji ciągu komunikacyjnego. Opracowano schematy przekształceń przestrzennych przedstawiające zmiany układu działek przyrynkowego bloku zabudowy Starego Miasta obejmujące okres od XIV do XIX wieku. Główne przekształcenia to likwidacja uliczki poprzecznej wewnątrz kwartału zabudowy oraz reorientacja działek we wschodniej jego części. Ich dłuższe boki w nowym położeniu przebiegały wzdłuż osi północ-południe. Zwiększono przy tym ich powierzchnię. Ustalenia archeologiczne stanowią ważne źródło danych do analizy przestrzennej historycznych aglomeracji. Program badawczy stanowisk miejskich powinien obejmować weryfikację planu urbanistycznego lub dążyć do jego powstania w oparciu o odkrycia archeologiczne.

Bibliografia

Mappa 1783. *Mappa der ganzen königl. Stadt Lublin samt allen Gassen Vorstädten Jurisdiktionen, Klöstern, Kirchen, Manerhöfen, Pallästen, Steinhäußern...mit allen um die Stadt liegenden Gegenden*, rysował J. N. Łęcki. Kopia z 1802 roku wykonana przez J. Kierłowicza. Skala 1:2250. APL, Plany miasta Lublina, sygn. 2.

Plan Goroda Lublina 1870. *Plan Goroda Lublina*. Inspektor Architektury Goroda Lublina Cegliński. Skala 1:3000. APL, Plany miasta Lublina, sygn. 5.

Rozwałka A., Niedźwiadek R., Stasiak M. 2006. *Lublin wczesnośredniowieczny. Studium rozwoju przestrzennego* (= *Origines Polonorum 1*). Warszawa.

Stankiewicz T., Janus K. 2012. *Lublin – Stare Miasto – kamienica Złota 5 – badania architektoniczne* (maszynopis w archiwum WUOZ w Lublinie). Lublin.

Tkaczyk J. 2009. *Dokumentacja z nadzoru archeologicznego w kamienicy przy ul. Złotej 5 w Lublinie* (maszynopis w archiwum WUOZ w Lublinie). Lublin.

Tkaczyk J. 2012. Building plots under the Old Theatre in Lublin: an example of late medieval and modern building development. W: A. Rozwałka (red.), *Archaeology in a Town, a Town in Archaeology* (= *Analecta Archaeologica Ressoventia 7*), 325-362.

Tkaczyk J. 2014. *Dokumentacja z badań archeologicznych na dziedzińcu kamienicy Złota 5 w Lublinie* (maszynopis w archiwum WUOZ w Lublinie). Lublin.

Tkaczyk J., Drobek K., Niedźwiadek R. 2011. *Dokumentacja z nadzoru archeologicznego oraz ratowniczych badań wykopaliskowych w Teatrze Starym w Lublinie (ul. Jezuicka 18) 1-6* (maszynopis w archiwum WUOZ w Lublinie). Lublin.

Summary

Jacek Tkaczyk

Rescue excavations in the Old Theatre in Lublin. New look on the system of location plots and their transformation

Rescue excavations in the Old Theatre in Lublin covered the area of 5 ares. Archaeological features and bricked structures were uncovered. The presence of late medieval cellars of 16 Wattle and daub buildings was observed. They were grouped in three zones. Between them there were strips free from development. They were said to be the boundaries of three location plots with longer sides on the line east-west. They were measured after 1317, setting out six plots along the frontage of Dominikańska St. The analysis of layout of the frontal devel-

opment contributed to the indication of the 15th century regulation of the transport route. Spatial transformations diagrams were developed showing changes of plots layout of block IX of the Old Town buildings from the period from the 14th until the 19th century. The main transformation is dismantling the transverse street inside the quarter of the development and reorientation of plots in the eastern part of block IX. Their longer sides in the new position ran along the north-southern axis. At the same time, their area increased. Archaeological determinations are an important source of data for spatial analysis of historical agglomeration. The research programme of urban sites should include verification of the urban plan or aim at its establishment based on archaeological discoveries.